

Vinicius Grefiens

*Curs
practic
pentru
citire
de
partituri
Citirea în chei*

GRAF[®]ART

CUPRINS

Prefața (Ion Dumitrescu)	5
Cuvântul autorului (Vinicius Grefiens)	6
Îndrumări metodice	8
Capitolul I – Exerciții de citire la Două voci	
A. Cheia Sol cu celelalte chei	9
B. Cheia Fa cu celelalte chei	14
C. Combinarea celorlalte chei	19
Capitolul II – Trei voci	
A. Cheile Sol și Fa cu celelalte chei	31
B. Cheia Sol cu celelalte chei	43
C. Cheia Fa cu celelalte chei	59
D. Combinarea celorlalte chei	73
Capitolul III – Cheile unui trio de coarde	
A. Cheile Sol - Alto - Bas	89
A. Cheile Sol - Alto - Tenor	92
C. Cheile Sol - Alto (Sol) - Bas (Tenor)	97
Capitolul IV – Patru voci	
A. Cheile Sol și Fa cu celelalte chei	101
B. Cheia Sol cu celelalte chei	125
C. Cheia Fa cu celelalte chei	148
D. Combinarea celorlalte chei	169
Capitolul V – Cheile unui cvartet de coarde	
A. Cheile Sol - Sol - Alto - Bas	177
B. Cheile Sol - Sol - Alto - Tenor	184
C. Cheile Sol - Sol - Alto (Sol) - Bas (Tenor)	186
Capitolul VI – Cheile vechi corale	194
Capitolul VII – Cinci voci	
A. Cheile Sol și Fa cu celelalte chei	213
B. Cheia Sol cu celelalte chei	249
C. Cheia Fa cu celelalte chei	265
D. Combinarea celorlalte chei	278
Capitolul VIII – Șase, șapte și opt voci	
Șase voci	
A. Cheila Sol și Fa cu celelalte chei	280
B. Cheia Sol cu celelalte chei	300
C. Cheia Fa cu celelalte chei	303
Șapte voci	306
Opt voci	309
Capitolul IX – Schimbări de chei	
A. Două voci	320
B. Trei voci	328
C. Patru voci	331
D. Cinci și șase voci	337
Capitolul X – Teme pentru aplicarea transpoziției	
A. Două voci	344
B. Trei voci	353
C. Patru și cinci voci	361
Index al compozitorilor	367

Îndrumări metodice

Pentru însușirea deprinderilor de bază în citirea de partituri, se impune, din primul moment, o disciplinare severă a urmăririi notelor, atât în ceea ce privește înălțimea și durata, cât și în ceea ce privește menținerea riguroasă a tempoului.

La început, tempoul nu va fi cel indicat în partitură, ci acela în care cititorul – potrivit posibilităților sale – va reuși să descifreze notele; dar *mișcarea, odată pornită, trebuie să fie uniformă*, fără opriri și șovăiri în fața salturilor sau a situațiilor mai dificile.

Uniformitatea și continuitatea citirii constituie, alături de corectitudinea descifrării notelor, sunt punctele esențiale pentru crearea reflexelor necesare însușirii acestei discipline. În acest scop, în timpul execuției unei note, privirea trebuie să alunece la nota următoare, *prevenind* astfel mișcarea degetelor, care nu se vor mai opri surprinse de noutate.

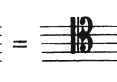
De asemenea, în cazul citirii la două sau mai multe portative, se recomandă și o deplasare vizuală continuă și uniformă pe verticală, de preferat de jos în sus, pentru cuprinderea complexului sonor respectiv.

Prin repetarea îndelungată a pasajului respectiv, cititul va necesita un efort din ce în ce mai mic și tempoul va putea fi din ce în ce mai rapid, pe etape, ajungându-se la cel indicat în partitură și chiar mai rapid decât acesta, lectura în cheile mai puțin obișnuite urmând a se face cu aceeași degajare și îndemânare ca în cheile curente – *sol* și *fa*.

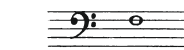
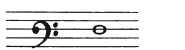
Exercițiile citite în aceste condiții vor da roade numai dacă se vor executa regulat (1/2 – 1 oră zilnic), pentru formarea deprinderilor vizual-motorice, cu aceeași importanță care se acordă exercițiilor și studiului individual al unui instrumentist.

Totodată, e bine să se știe că, pe măsura parcurgerii diferitelor capitole, se impune continua repetare a celor din urmă.

În ceea ce privește lectura pieselor din capitolele I–IX inclusiv, notarea în cheile do s-a făcut ținându-se seama de *înălțimea* absolută, cu alte cuvinte, cheia fixează sunetul *do* central:

	=		=		=		=	
cheia de violină (<i>sol</i> pe linia 2)		cheia de sopran (<i>do</i> pe linia 1)		cheia de mezzo- sopran (<i>do</i> pe linia 2)		cheia de alto (<i>do</i> pe linia 3)		cheia de tenor (<i>do</i> pe linia 4)

Cheia *fa* pe linia 3 (de bariton) fixează sunetul *fa* din octava mică (cel fixat în cheia de bas, pe linia 4).

	=	
cheia de bas (<i>fa</i> pe linia 4)		cheia de bariton (<i>fa</i> pe linia 3)

Pentru piesele din capitolul X, destinate aplicării transpoziției orale (nescrise), necesare citirii instrumentelor transpozitorii dintr-o partitură simfonică, cheile se vor folosi imaginar, numai pentru a indica *înălțimea relativă* și nu cea *absolută*. În acest caz, cheile vor da numai denumirea sunetelor și raportul intervalelor dintre ele, registrul nefiind totdeauna cel al cheii respective, ci diferit, după felul instrumentului transpozitoriu.

Două voci

În prima parte a acestui capitol sînt prezentate exerciții de citire a partiturilor la două voci, vocea întîi fiind scrisă în cheia de violină (*sol* pe linia 2), iar a doua, în una din celelalte chei folosite pe portativul general — de sopran, mezzo - sopran, alto, tenor sau bariton, respectiv : cheia *do*, pe liniile 1, 2, 3 și 4, și cheia *fa*, pe linia 3.

În partea a doua a capitolului, vocea întîi folosește, pe rînd toate cheile arătate mai sus, iar vocea a doua, cheia de bas (*fa* pe linia 4), inversîndu-se astfel procedeul de lucru folosit anterior.

În partea a treia a capitolului se trece la utilizarea și combinarea celor cinci chei mai puțin obișnuite.

A. CHEIA SOL CU CELELALTE CHEI

CORAL Nr. 176

Liebster Immanuel, Herzog der Frommen

JOHANN SEBASTIAN BACH
(1685 - 1750)

The musical score is written for two voices. The first voice is in the soprano clef (C1), and the second voice is in the alto clef (C3). The key signature is one sharp (F#), and the time signature is 3/4. The score is divided into three systems. The first system begins with a first ending bracket. The second system features a trill (tr) in the first voice. The third system concludes the piece with a final cadence.

B. CHEIA FA CU CELELALTE CHEI

TREI PIESE PENTRU PIAN

Cîntec

PAUL CONSTANTINESCU
(1909 - 1963)

7

Andantino $\text{♩} = 58$

p molto cantabile

MISSA «AVE MARIS STELLA»

Agnus Dei

JOSQUIN des PRÈS
(aprox. 1445 - 1521)

19

Trei voci

Sistematizarea urmărită în acest capitol, privind citirea unei partituri, la trei voci, a dus la crearea următoarelor situații :

- vocile externe folosesc cheile cunoscute de violină și bas, iar vocea de mijloc, pe rînd toate celelalte chei;
- vocea superioară folosește cheia de violină, iar celelalte două voci, combinații între celelalte chei;
- vocea gravă folosește cheia de bas, iar celelalte două voci combinații între celelalte chei;
- cele trei voci folosesc numai cheile puțin obișnuite.

Începînd cu citirea partiturilor la trei și mai multe voci, se pune problema împărțirii execuției la cele două mîini.

Dacă vocea înaltă revine automat mîinii drepte, iar cea gravă mîinii stîngi, vocile interne se vor împărți — de la caz la caz — între cele două mîini, după cum sînt mai alăturate de acut sau de grav.

A. CHEILE SOL ȘI FA CU CELELALTE CHEI

TRE VILLANELLE VEZZOSE E BELLE

ADRIANO BANCHIERI
(1567 - 1634)

Allegretto

23

CÎNTEC DIN PĂDURENI

VINICIUS GREFIENS
(n.1916)

Poco moderato $\text{♩} = 88$

40

mf semplice

mf

mf

AMATEMI BEN MIO

LUCA MARENZIO
(1553 - 1599).

42

Gaio

p

p

p

mf

mf

mf

p

p

p

f

f

f

GODI PUR DEL BEL SEN

CLAUDIO MONTEVERDI

(1567 - 1643)

Allegretto

53

First system of musical notation, measures 1-5. The key signature is one sharp (F#). The time signature is 3/4. The tempo is Allegretto. The system includes a soprano staff, a middle staff, and a bass staff. The middle staff is marked with the number 53.

Second system of musical notation, measures 6-10.

Third system of musical notation, measures 11-15.

Fourth system of musical notation, measures 16-20.

R E Q U I E M

Lux aeterna

GIUSEPPE VERDI

(1813-1901)

Moderato

59

p

p

p

p

pp

pp

pp

pp

Patru voci

Capitolul de față urmărește familiarizarea cu citirea unei partituri scrise la patru voci.

Dispunerea materialului se prezintă astfel :

- partitura în care se folosesc cheile obișnuite, de violină și bas, la toate vocile, după care, numai la vocile interne, apar cheile mai puțin obișnuite;
- partitura în care vocea superioară este scrisă în cheia *sol*, iar restul vocilor în celelalte chei;
- partitura în care vocea gravă este scrisă în cheia de *bas*, restul vocilor folosind celelalte chei;
- partitura în care cele patru voci sînt scrise în cheile mai puțin obișnuite.

A. CHEILE SOL ȘI FA CU CELELALTE CHEI

TRECE VARA UȘARNICĂ

PIOTR ILICI CEAIKOVSKI
(1840 - 1893)

Andante con moto $\text{♩} = 69$

68

DU BIST'S, DEM RUHM UND EHRE GEBUHRET

JOSEPH HAYDN
(1732 -1809)

74

The first system of the musical score consists of four staves. The top staff is in treble clef, the second and third staves are in alto and tenor clefs respectively, and the bottom staff is in bass clef. The key signature is two flats (B-flat and E-flat), and the time signature is 4/4. The music begins with a whole note G4 in the treble, followed by a half note A4, a quarter note B4, and a quarter rest. The second measure contains a half note C5, a half note B4, and a quarter note A4. The third measure features a dotted half note G4, a quarter note F#4, and a quarter note E4. The fourth measure has a half note D4, a half note C4, and a quarter note B3.

The second system continues the piece with four staves. The top staff begins with a half note G4, a half note A4, and a quarter note B4. The second measure has a half note C5, a half note B4, and a quarter note A4. The third measure contains a dotted half note G4, a quarter note F#4, and a quarter note E4. The fourth measure has a half note D4, a half note C4, and a quarter note B3.

The third system concludes the piece with four staves. The top staff begins with a half note G4, a half note A4, and a quarter note B4. The second measure has a dotted half note G4, a quarter note F#4, and a quarter note E4. The third measure contains a half note D4, a half note C4, and a quarter note B3. The fourth measure has a half note G4, a half note A4, and a quarter note B4.

OPERA «CNEAZUL IGOR»

Corul țăranilor

ALEXANDR PROFIRIEVICI BORODIN
(1833 - 1887)

Moderato ♩ = 66

75

mf

mf

mf

DRAGI ÎMI SÎNT DOI OCHI

PIERRE GUÉDRON
(1565 - 1621)

Moderato

87

p

p

p

p

D. COMBINAREA CELORLALTE CHEI

CONCERTUL Nr. 1 PENTRU CLARINET ȘI ORCHESTRĂ

Partea II

KARL MARIA von WEBER

(1786 - 1826)

Adagio ma non troppo

101

AUS GRUND VERWUND'T

THOMAS STOLTZER

(? - 1526)

102

This musical score is for a piece titled "AUS GRUND VERWUND'T" by Thomas Stoltzer, with a date of composition listed as "(? - 1526)". The score is presented in three systems, each containing four staves. The first system is labeled with the number "102" on the left. The notation is in 4/4 time and G major (one sharp). The first system (measures 102-105) shows a vocal line (top staff) and three instrumental staves. The second system (measures 106-109) continues the vocal line and instrumental accompaniment. The third system (measures 110-113) concludes the piece with a final cadence. The notation includes various musical symbols such as notes, rests, and bar lines.

B. CHEILE SOL-SOL-ALTO-TENOR

POEM PENTRU VIOLONCEL ȘI ORCHESTRĂ

FLORIN EFTIMESCU

(n.1919)

109

Largo

p legato

p

p

p

p

mp

p

p

p

p

mf

mf

mf

mf

Cheile vechi corale

Combinarea cheilor folosite în acest capitol a fost consacrată secole de-a rândul în partiturile corale vechi—preclasice și clasice.

Specifice fiecărei voci, cheile respective prezentau pentru executanți avantajul ușurării citirii, fiecare desfășurându-se în voie în compartimentul respectiv.

Unele ediții ale operelor clasice păstrează și astăzi această scriere tradițională.

SIMFONIA V

Fuga

DIMITRIE CUCLIN
(n.1885)

Allegro

113

First system of the musical score for Symphony V, Fuga, measures 113-117. The tempo is marked 'Allegro'. The score is in 4/8 time and D major. It features four staves: three treble clefs and one bass clef. The first two treble staves are mostly empty. The third treble staff contains a melodic line starting with a forte 'f' dynamic, marked with a slur and a crescendo hairpin. The bass staff contains a supporting line with a crescendo hairpin.

Second system of the musical score for Symphony V, Fuga, measures 118-122. The score continues with the same four-staff layout. The third treble staff continues the melodic line, marked with a mezzo-forte 'mf' dynamic and a slur. The bass staff continues the supporting line, marked with a forte 'f' dynamic and a slur. Both the third treble and bass staves feature crescendo hairpins.

OPERA „OEDIP”

Cordinactul II

GEORGE ENESCU

(1881 - 1955)

Lo stesso tempo $\text{♩} = 80$

118

The musical score is presented in three systems, each containing four staves. The first system begins with a key signature of one flat and a tempo marking of "Lo stesso tempo" with a quarter note equal to 80 beats. The second system changes to a key signature of two flats and includes dynamic markings such as "ff" and "f". The third system continues in two flats and features complex triplets and slurs. The score is written for a string quartet, with staves for Violin I, Violin II, Viola, and Cello/Double Bass.

Cinci voci

În exemplele care urmează, se pun probleme de citire cîteodată mai dificile decît în cazul unor partituri orchestrale de tip clasic, dat fiind faptul că se ajunge la folosirea simultană a tuturor cheilor mai rar întîlnite, excluzîndu-se, în final, cele cunoscute (de violină și bas).

Pentru gradarea acestui proces, s-a pornit de la un dispozitiv alcătuit numai din cheia de violină și bas, punîndu-se accentul, pentru început, pe reunirea unui ansamblu mai mare de voci.

Treptat, se introduce cîte o cheie din cele mai puțin cunoscute, amplificîndu-se utilizarea lor pînă la înlocuirea totală a cheilor de violină și bas, ceea ce necesită maximum de efort în atenția cititorului.

A. CHEILE SOL ȘI FA CU CELELALTE CHEI

REQUIEM

Libera me

GIUSEPPE VERDI
(1813 - 1901)

Andante $\text{♩} = 80$

119

p

p

p

p

p

MORO LASSO AL MIO DUOLO

DON CARLO GESUALDO da VENOSA
(aprox. 1560- 1613)

Andante mesto

123

f

f

MORO LASSO AL MIO DUOLO

DON CARLO GESUALDO da VENOSA
(aprox. 1560 - 1613)

Andante mesto

137

Şase, şapte şi opt voci

Dificultăţile de citire prezentate în acest capitol întrec pe cele ale capitolului precedent, deoarece temele respective sînt scrise la şase, şapte şi opt voci.

Şi aici — ca şi în capitolul anterior — s-a urmărit o gradare în apariţia cheilor, pornindu-se de la cele de violină şi bas, introducîndu-se apoi treptat cele mai puţin cunoscute.

În felul acesta, s-au creat următoarele situaţii :

- vocile externe folosesc cheile cunoscute (de violină şi bas) iar vocile interne, celelalte chei;
- vocea superioară foloseşte cheia de violină, iar restul vocilor, combinaţii ale celorlalte chei;
- vocea gravă foloseşte cheia de bas, iar restul vocilor combinaţii ale celorlalte chei;
- cele şapte voci folosesc cele şapte chei;
- cele opt voci — alcătuiind un cor dublu — folosesc mai întîi cheile cunoscute, de violină şi bas, apoi, primul cor foloseşte cheile de violină şi bas, iar al doilea cheile vechi corale şi, în sfîrşit, ambele coruri folosesc combinarea cheilor cunoscute cu toate celelalte chei mai puţin cunoscute.

Şase voci

A. CHEILE SOL ŞI FA CU CELELALTE CHEI

DOLCE CANTAVA ALL'APPARIR

GIOVANNI BATTISTA MOSTO

(? - 1597)

142

Andante

Schimbări de chei

Materialul expus în acest capitol tinde să dezvolte o nouă latură, indispensabilă citirii de partituri, și anume, schimbarea bruscă, în plină citire, a cheilor, fie în mod izolat, la câte o voce, fie la mai multe voci deodată.

Pentru reușita însușirii acestei deprinderi, se presupune, bineînțeles, familiarizarea desăvârșită cu citirea în fiecare cheie.

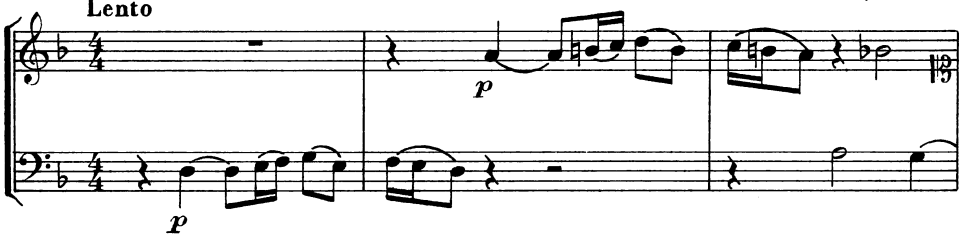
A. DOUĂ VOCI

DORMONO L'AURE ESTIVE

FRANCESCO DURANTE
(1684 - 1755)

154

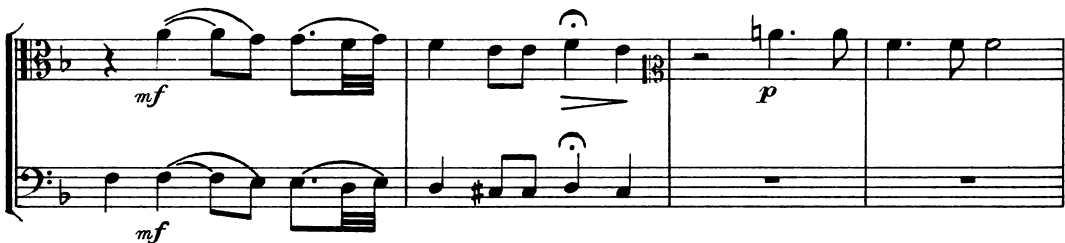
Lento

p

p

mf

p

AVE VERUM

Motet

JOSQUIN des PRES

(aprox. 1445-1521)

159

First system of the musical score, measures 159-161. The top staff has a whole rest. The middle staff has a half note G4, a half note A4, and a half note B4. The bottom staff has a half note G3, a half note F3, a half note E3, and a half note D3. The system ends with a double bar line.

Second system of the musical score, measures 162-165. The top staff has a half note G4, a half note A4, a half note B4, and a half note C5. The middle staff has a half note G4, a half note F4, a half note E4, and a half note D4. The bottom staff has a half note G3, a half note F3, a half note E3, and a half note D3. The system ends with a double bar line.

Third system of the musical score, measures 166-169. The top staff has a half note G4, a half note A4, a half note B4, and a half note C5. The middle staff has a half note G4, a half note F4, a half note E4, and a half note D4. The bottom staff has a half note G3, a half note F3, a half note E3, and a half note D3. The system ends with a double bar line.

Fourth system of the musical score, measures 170-173. The top staff has a half note G4, a half note A4, a half note B4, and a half note C5. The middle staff has a half note G4, a half note F4, a half note E4, and a half note D4. The bottom staff has a half note G3, a half note F3, a half note E3, and a half note D3. The system ends with a double bar line.

Teme pentru aplicarea transpoziției

Toate piesele prezentate pînă acum au urmărit să creeze și să dezvolte, pe de o parte, deprinderea de a se citi în toate cheile folosite într-o partitură, iar pe de altă parte, aceea de a reuni un ansamblu într-o execuție pianistică, cititorul neavînd altă grijă decît redarea cît mai fidelă a ceea ce vede scris.

În capitolul de față, se ivește o nouă problemă, și anume, *transpoziția orală* (nescrisă) care presupune în afara procesului de citire expus mai sus, un alt efort personal, în cadrul căruia cititorul își imaginează, vede mintal, alte chei, altă armură și alți accidentenți pe parcurs decît cei scriși, ceea ce face și mai complex procesul de citire. În felul acesta, se capătă deprinderea citirii partiturilor în care sînt folosite instrumentele transpozitorii.

Se înțelege de la sine că rezultatele satisfăcătoare se vor obține numai după o temeinică curcure a deprinderilor de citire care preced acest capitol.

Explicațiile tehnice privind practicarea transpoziției orale (nescrise) necesare în acest caz, aparținînd în general cursului de *Teoria muzicii* și, în mod special, preambulului teoretic (despre instrumentele transpozitorii, reducerea unei partituri etc.) al citirii de partituri, depășesc preocupările lucrării de față.

A. DOUĂ VOCI

PASSACAGLIA

SIGISMUND TODUȚA

(n.1908)

Semplice $\text{♩} = \text{cca. } 84$

164

p senza cresc.

CÂNTEC DE SĂRBĂTOARE

BEDRICH SMETANA

(1824 - 1884)

Maestoso energico

178

The musical score is written for piano in 4/4 time, featuring a key signature of three sharps (F#, C#, G#). The tempo is marked 'Maestoso energico'. The score consists of six systems of two staves each. The first system (measures 178-180) includes dynamic markings *ff*, *mf*, and *sf*. The second system (measures 181-183) includes *p* and *cresc.*. The third system (measures 184-186) includes *ff*. The fourth system (measures 187-189) includes *p* and *ff*. The fifth system (measures 190-192) includes *ff*. The sixth system (measures 193-195) includes *sf* and *ff*. The score concludes with a double bar line and repeat signs.